

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 442/2024-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Beňo & partners advokátska kancelária, s.r.o., Námestie sv. Egídia 40/93, Poprad, proti rozsudku Okresného súdu Prešov č. k. 27P/167/2019-600 z 20. septembra 2023 a proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 23CoP/3/2024-708 zo 7. marca 2024 takto

rozhodol:

Ústavnú sťažnosť **odmieta**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 12. júna 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na ochranu rodičovstva, manželstva a rodiny podľa čl. 41 ods. 1 ústavy a podľa čl. 32 ods. 1 listiny rozsudkami okresného a krajského súdu označenými v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté rozsudky zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie a priznať mu nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom. Zároveň navrhuje, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutých rozsudkov.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľ inicioval konanie o rozvod manželstva a úpravu výkonu práv a povinností rodičov k (trom) maloletým deťom na čas po rozvode vedené na okresnom súde pod sp. zn. 27P/167/2019. Okresný súd napadnutým rozsudkom výrokom I manželstvo účastníkov rozviedol, výrokom II zveril maloleté deti na čas po rozvode do osobnej starostlivosti matky, výrokom III určil výšku vyživovacej povinnosti na maloleté deti sumou 600 eur mesačne na výživu maloletej [REDAKOVANÉ], sumou 500 eur mesačne

na maloletého [REDAKOVANÉ] a sumou 400 eur mesačne na maloletého [REDAKOVANÉ], pričom z toho suma 100 eur na každé maloleté dieťa je určená na tvorbu úspor. Okresný súd výrokom IV upravil styk sťažovateľa s maloletými a výrokom V vyslovil, že žiadny z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Pri určovaní výšky výživného vychádzal z odôvodnených potrieb maloletých (body 65, 66 a 67 rozsudku) a možností a schopností na strane rodičov (body 68 až 72 rozsudku), pričom v prípade sťažovateľa (podnikateľa) vychádzal z predpokladu, že výška jeho mesačného príjmu predstavuje dvadsaťnásobok sumy životného minima (5 377,60 eur) v zmysle § 63 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákona o rodine“), keďže z ním predložených dokladov nebolo možné spoľahlivo zistiť jeho príjem z inej ako závislej činnosti ani jeho majetkové pomery.

3. Rozsudok okresného súdu (okrem výroku II) sťažovateľ napadol odvolaním. Krajský súd napadnutým rozsudkom odmietol jeho odvolanie proti výroku I rozsudku, keďže mu právo na jeho podanie nepatrí. Sťažovateľ podal návrh na rozvod a zotrval na ňom aj v záverečnom návrhu. Ustanovenie § 359 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) pritom obmedzuje právo strany podať odvolanie, len ak bolo rozhodnutie vydané v jej neprospech. Krajský súd doplnil, že odvolanie v tejto časti smeruje proti odôvodneniu rozsudku, čo je neprípustné. Potvrdil rozsudok okresného súdu vo výroku III, IV a V. Okresný súd podľa jeho názoru postupoval v súlade s vyšetrovacou zásadou, ktorá neneguje pasivitu účastníkov konania, ktorí majú povinnosť súčinnosti a úplného a pravdivého opísania rozhodujúcich skutočností. Aj z § 75 ods. 1 zákona o rodine vyplýva rodičovi, ktorý je podnikateľom preukázať súdu svoje príjmy. Okresný súd sťažovateľa počas celého konania riadne vyzýval na predloženie presne špecifikovaných dokladov, ktoré nepredložil a neobjasnil ani hodnotu obrazov a zbraní, ktoré vlastní, ani nešpecifikoval vlastníctvo k sporným nehnuteľnostiam. Keďže hodnoverne nepreukázal celý svoj príjem v zmysle judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (sp. zn. 6Cdo/107/2022 zverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov č. 6/2023), v napadnutom konaní bol podľa krajského súdu dôvod na aplikáciu § 63 ods. 1 zákona o rodine. V bode 45 rozsudku krajský súd ozrejmil kritériá pre ustálenie odôvodnených potrieb maloletých.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Podľa sťažovateľa arbitrárnym postupom a rozhodnutím súdov došlo k porušeniu nielen jeho práva na súdnu ochranu, ale aj práva na ochranu manželstva, rodičovstva a rodiny.

5. K porušeniu procesných práv sťažovateľ uvádza, že v súvislosti s určením vyživovacej povinnosti na maloleté deti súdy opomenuli zásadu rovnosti účastníkov konania, keď voči sťažovateľovi a jeho tvrdeniam (či predloženým dôkazom) pristupovali neprímerane prísne. Obmedzili sa na skúmanie jeho príjmovej a majetkovej základne a skúmanie reálnych a odôvodnených potrieb a výdavkov maloletých detí, ako aj príjmom matky venovali minimálnu pozornosť, resp. im postačovali tvrdenia matky bez ich zdokladovania. Uložená vyživovacia povinnosť podľa jeho názoru prevyšuje, čo je na výchovu a výživu maloletých detí potrebné, a za spravodlivé považuje, aby sa na ich výžive podieľal rovnakým dielom ako matka. Vo vzťahu k výške vyživovacej povinnosti považuje napadnuté rozsudky za nedostatočne odôvodnené, nepreskúmateľné, a preto nezákonné.

6. Zásah do práva na ochranu manželstva, rodičovstva a rodiny odôvodňuje tým, že súdy nevenovali žiadnu pozornosť skúmaniu skutočných príčin rozvratu manželstva.

7. Sťažovateľ odôvodnil svoj návrh na odklad vykonateľnosti napadnutých rozsudkov hrozbou závažnej ujmy na jeho majetkovej sfére, pričom maloletým žiadna ujma nehrozí, keďže v súčasnosti je daná úprava vyživovacej povinnosti na čas do rozvodu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a základného práva na ochranu manželstva, rodičovstva a rodiny podľa čl. 41 ods. 1 ústavy a podľa čl. 32 ods. 1 listiny arbitrárnymi a nedostatočne odôvodnenými rozsudkami okresného súdu a krajského súdu v konaní o rozvod manželstva a o úprave práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom okresného súdu:

9. Ústavný súd v prvom rade s poukazom na čl. 127 ods. 1 ústavy uvádza, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne, t. j. na princípe subsidiarity. Z tohto princípu vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov.

10. Proti napadnutému rozsudku okresného súdu bol prípustný opravný prostriedok (odvolanie), ktorý sťažovateľ využil, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľa podľa ústavy a dohovoru mal krajský súd v rámci odvolacieho konania. Tým je zároveň v danom rozsahu vylúčená právomoc ústavného súdu. Preto ústavný súd túto časť ústavnej sťažnosti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru výrokom II napadnutého rozsudku krajského súdu:

11. Ústavný súd dopytom na okresnom súde zistil, že sťažovateľ nenapadol rozsudok krajského súdu dovolaním, pričom podľa názoru ústavného súdu podanie dovolania proti výroku II rozsudku krajského súdu predstavuje v prípade sťažovateľa účinný a dostupný prostriedok nápravy. Podanie dovolania proti výroku o uložení vyživovacej povinnosti nie je zo zákona vylúčené, a to s poukazom na § 76 Civilného mimosporového poriadku, v zmysle ktorého dovolanie nie je prípustné proti rozsudku, ktorým sa vyslovilo, že sa manželstvo rozvádza, že je neplatné alebo že nie je, a proti uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania. Sťažovateľ v tejto časti ústavnej sťažnosti napáda rozsudok

krajského súdu v časti určenia vyživovacej povinnosti pre maloleté deti, teda v tomto prípade podanie dovolania nie je vylúčené. S odkazom na sťažnostnú argumentáciu (nedostatočné odôvodnenie a arbitrárnosť napadnutého rozsudku krajského súdu) možno konštatovať, že podanie dovolania nevyklučuje ani § 419 a nasl. Civilného sporového poriadku.

12. Z princípu subsidiarity (čl. 127 ústavy), ktorým sa konanie pred ústavným súdom riadi, vyplýva, že konanie pred ústavným súdom predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu.

13. Vyčerpanie právnych prostriedkov, ktoré zákon poskytuje na účinnú ochranu základných práv a slobôd a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov, je jednou z podmienok prípustnosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a teda aj podmienkou konania vo veci individuálnej ochrany základných práv a slobôd pred ústavným súdom [§ 55 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde]. V prípade jej nesplnenia platí, že ústavná sťažnosť je neprípustná. Výnimkou z tohto pravidla je situácia, keď sťažovateľ preukáže, že právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, nevyčerpal z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Dôkazné bremeno pri preukazovaní dôvodov hodných osobitného zreteľa je na sťažovateľovi. Ako už bolo naznačené, podmienkou toho, aby ústavný súd pristúpil k meritórnemu prejednaniu ústavnej sťažnosti, je vyčerpanie dostupných prostriedkov nápravy, ktorých uplatnenie sťažovateľovi právny poriadok priznáva. V civilnom mimosporovom konaní je to aj podanie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 419 a nasl. CSP, a to za situácie, že tento opravný prostriedok je účinný na ochranu sťažovateľom označených práv (I. ÚS 47/2020, III. ÚS 35/2019, I. ÚS 69/2019, III. ÚS 19/2019, I. ÚS 146/2018).

14. Obsah námietok formulovaných sťažovateľom spočíva v namietaní arbitrárnosti a nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozsudku.

15. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom *denegatio iustitiae* [odmietnutia spravodlivosti (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017)]. Pokiaľ rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (IV. ÚS 314/2020).

16. Ústavný súd dodáva, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti sám tvrdil, že podanie dovolania je vylúčené (iba) proti rozsudku, ktorým sa vyslovilo, že sa manželstvo rozvádza. Možno preto

konštatovať, že sťažovateľ nepreukázal, že dovolanie proti výroku rozsudku v časti vyživovacej povinnosti nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa a v okolnostiach jeho prípadu neprichádzal do úvahy ani prípadný postup ústavného súdu v zmysle § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

17. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní rozhodol, že ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti je potrebné odmietnuť pre jej neprípustnosť v zmysle § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 41 ods. 1 ústavy a čl. 32 ods. 1 listiny výrokom I napadnutého rozsudku krajského súdu:

18. Z obsahu ústavnej sťažnosti možno vyvodiť, že sťažovateľom namietané porušenie hmotných práv tým, že súdy nevenovali pozornosť zisťovaniu skutočnej príčiny rozvratu manželstva, sa spája s I. výrokom napadnutého rozsudku krajského súdu, ktorým odvolanie sťažovateľa proti výroku rozsudku okresného súdu o rozvode manželstva odmietol.

19. Proti výroku rozsudku, ktorým sa vyslovilo, že sa manželstvo rozvádza, nie je dovolanie prípustné (§ 76 Civilného mimosporového poriadku). Preto túto časť ústavnej sťažnosti ústavný súd nepovažoval za neprípustnú.

20. Ústavný súd však konštatuje, že čl. 41 ods. 1 ústavy, konkrétne jeho druhá a tretia veta (štát manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobrou a manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona), majú deklaratórnu povahu a neobsahujú žiadne konkrétne právo sťažovateľa, ktoré by bolo možné namietat v konaní o ústavnej sťažnosti fyzických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Ide o snahu štátu deklarovať ochranu týchto inštitútov práva v rozsahu, v akom sú chránené zákonom (porov. II. ÚS 246/2024). Osobitné základné právo vo vzťahu k rodinnému životu rodičov a detí možno vyvodiť z čl. 41 ods. 4 ústavy, ktorý vytvára na strane jednej právo rodičov na starostlivosť a výchovu detí, a na strane druhej tomu zodpovedajúce právo detí na rodičovskú výchovu (porov. III. ÚS 137/2022).

21. Vychádzajúc z uvedeného, preto nie je dôvodná ústavná sťažnosť sťažovateľa vo vzťahu k porušeniu jeho práv podľa čl. 41 ods. 1 ústavy a podľa čl. 32 ods. 1 listiny. Na základe uvedeného bolo potrebné túto časť sťažnosti sťažovateľa odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

22. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľa v uvedenej veci (vrátane návrhu na odklad vykonateľnosti napadnutých rozsudkov) stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. júla 2024

Miloš Maďar
predseda senátu